תורה אור

בתלתא אמר להו, מצות הגבלה בארבעה עבוד פרישה ורבנן סברי בתרי בשבא איקבע ירחא, בתרי בשבא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא, בתלתא אמר להו ואתם תהיו לי, בארבעה אמר להו מצות הגבלה, בה' עבוד פרישה. מיתיבי וקדשתם היום ומחר קשיא לר' יוסי אמר לך ר' יוסי יום אחד הוסיף משה מדעתו דתניא *ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו: הוסיף יום אחד מדעתו, ופירש מן האשה, ושבר את הלוחות. הוסיף יום אחד מדעתו מאי דריש היום ומחר - היום כמחר מה למחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידנא נפקא ליה ש"מ תרי יומי לבר מהאידנא ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו דלא שריא שכינה עד צפרא דשבתא. ופירש מן האשה מאי דריש נשא קל וחומר בעצמו - אמר ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהן אלא שעה אחת וקבע להן זמן, אמרה תורה והיו נכונים וגו' אל תגשו אני שבכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי ואינו קובע לי זמן על אחת כמה וכמה ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו דכתיב לך אמור להם שובו לכם לאהליכם וכתיב בתריה ואתה פה עמוד עמדי ואית דאמרי פה אל פה אדבר בו. שבר את הלוחות מאי דריש אמר - ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה וכל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה [כאן] וישראל מומרים על אחת כמה וכמה, ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו שנאמר אשר שברת *ואמר ר"ל יישר כחך ששיברת. ת"ש והיו נכונים ליום השלישי קשיא לר' יוסי הא אמרינן יום אחד הוסיף משה מדעתו. ת"ש שלישי שלישי בחדש ושלישי בשבת קשיא לרבנן אמרי לך רבנן הא מני ר' יוסי היא. שלישי למאי לכדתניא וישב משה את דברי העם אל ה' וכתיב ויגד משה את דברי העם אל ה' מה אמר לו הקב"ה למשה ומה אמר להם משה לישראל ומה אמרו ישראל למשה ומה השיב משה לפני הגבורה זו מצות הגבלה דברי ר' יוסי בר יהודה רבי אומר בתחילה פירש עונשה דכתיב וישב משה דברים שמשבבין דעתו של אדם ולבסוף פירש מתן שכרה דכתיב ויגד משה דברים *שמושכין לבו של אדם כאגדה ואיכא דאמרי בתחילה פירש מתן שכרה דכתיב וישב משה דברים שמשיבין דעתו של אדם ולבסוף פירש עונשה דכתיב ויגד משה דברים שקשין לאדם *כגידין. תא שמע ששי ששי בחודש ששי בשבת קשיא לרבנן הא נמי רבי יוסי היא ששי למאי רבא אמר לחנייתן

בתלתא אמר להו מצות הגבלה. שהדברים שנאמרו לו בשני ירד לערב ואמרן לישראל כדכתיב ויבא משה ויקרא לזקני העם וגו' ולמחרת השכים ועלה וישב משה את דברי העם וגו' כדאמר כל עליותיו בהשכמה היו ובו ביום נאמר לו הנה אנכי בא אליך בעב וגו' ומצות הגבלות דהשמרו לכם עלות בהר אע"פ שהיא כתובה אחר וקדשתם היום ומחר שהיא מצות פרישה קודם לכן נאמרה דכתיב בההיא עלייה שעלה בשלישי להשיב להקב"ה דברי העם דנעשה (ונשמע) הנה אנכי בא אליך וסיפא דקרא ויגד משה את דברי העם וגו' וכי מה דברי העם יש כאן אלא מצות הגבלה נאמר לו בו ביום ולקמן תניא לה הכי ולערב אמרה לישראל ולמחרת בד' השכים ועלה והגיד שקבלו עליהם מצות הגבלה ואמרה לו מצות פרישה וקדשתם היום ומחר ואע"פ שיש עוד ג' ימים עד יום שבת האמרינן לקמן לר"י דמשה הוסיף יום אחד מדעתו: **היום ומחר.** משמע בה' נאמר לו לפרוש ה' וו': **אמר לך ר' יוסי.** לעולם ברביעי נאמר לו לפרוש ד' וה' והוא הוסיף יום אחד והסכים הקב"ה לדעתו: **ופירש מן האשה.** לגמרי לאחר מתן תורה מיד משפירש עם חביריו שוב לא חזר לתשמיש: **אף היום.** צריך להיות לילו עמו והא לא אפשר: **וקבע להם זמן.** אימתי ידבר עמהם: **אמרה תורה והיו נכונים וגו'.** (א)פירשו מנשותיהן: **ולא קבע לי זמן.** לדבורו שאוכל לפרוש קודם לכן: **לאהליכם.** להתיר נשותיכם לתשמיש שאסרתי לכם: **בן נכר.** מומר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים: **התורה כולה.** תלויה בלוחות הללו וישראל מומרים על אחת כמה וכמה שאינם כדי לה: **אשר.** אישור שאישרו ושיבחו על שבירתן: ה"ג והיו נכונים ליום השלישי ול"ג והיו נכונים לשלשת ימים: **הא אמרן יום אחד הוסיף.** והאי קרא דוהיו נכונים ליום השלישי קודשא בריך הוא אמר ליה (ג) ומשה אמר להן היו נכונים לשלשת ימים ולא אמר ליום השלישי אלא פירשו ג' ימים וקרא דכתיב ויהי ביום השלישי בהיות הבקר שלישי לימים שלמים שלינן עמם קאמר: **ת"ש.** דתניא בברייתא הכי שלישי שלישי בחדש היה שלישי בשבת היה ולקמן בעי שלישי קמא למאי ע"כ במילתא דשלישי קמיירי וקאמר עלה שלישי זה שלישי בחדש: **קשיא לרבנן.** דשמעינן בחד בשבא איקבע ירחא א"כ על כרחך בתרי בשבת אמר ואתם תהיו, בתלתא הגבלה, בארבעה פרישה, ובשביעי נתנה תורה דהא לכ"ע בשבת נתנה תורה: **לכדתניא כו'.** והכי קאמר יום שלישי לדברים שהתחיל משה להמשיך לבם של ישראל ולפרש עונשן ומתן שכרן, ואותו יום היה שלישי בחדש שלישי בשבת ורבי יוסי קאמר לה: **וישב ויגד וכי מה אמר הקב"ה למשה.** בין וישב משה דנעשה (ונשמע) לויגד משה שאמר להן לישראל ומה אמרו ישראל למשה על כך שהוצרך משה להגיד למקום והלא לא נאמר בינתים אלא הנה אנכי בא וגו': **זו מצות הגבלה.** שאע"פ שכתובה אחר מצות פרישה, בשלישי נאמרה לו, והוצרך להשיב שקבלו עליהן: **עונשה.** של תורה: **משבבין.** כמו וילך שובב (ישעיה נז) שמושכין מלקבל שלא יקבלו יענשו, הדברים הללו משבבין את לבם מן המקום ואף על פי כן קיבלו עליהן: **כגידין.** ירק מר: **ששי ששי בחדש כו'.** לקמיה בעי ששי קמא למאי, דהכא ליכא למימר ששי לאותן דברים, דבשלמא שלישי דברייתא לעיל איכא למימר דאיירי בהו דהא כל ג' ימים היה משה מדבר באותן הדברים דעל כרחך ויגד משה בד' כתיב דברים שקבלו בג': **קשיא לרבנן.** דמשמע דבחד בשבא איקבע ירחא:

היום כמחר. אין זו דרשה גמורה אלא משמע דהיום ממש דאי לאו הכי אין זה מדעתו: **ומה** ישראל כו'. וא"ת מאי קאמר (*דהוסיף) מדעתו דאורייתא הוא דק"ו ניתן לידרש וי"ל דלא הוי ק"ו גמור דשאני התם משום עשרת הדברות:

וקבע להם זמן. תימה לר"י דהיא הנותנת דמשום שקבע להם זמן וידעו שבאותו יום ודאי תדבר שכינה עמהם הוצרכו לפרוש אבל הוא מספק למה יפרוש וי"ל דלהם נמי איכא ספיקא שמא לא תפלוט והכי עביד ק"ו ומה ישראל שקבע להן זמן וא"כ לא היו צריכים לפרוש משום קרי דביום אחד היה די אפ"ה משום חשש פליטה שהיא קלה הוזקקו לפרוש אני שלא קבע לי זמן ויש חשש קרי שהוא חמור לא כ"ש שיש לי לפרוש:

ואתה פה עמוד עמדי. וא"ת מנלן דפירש משה מדעתו קודם ושוב הסכים הקב"ה על ידו שמא זה הוא צווי גמור שצוה לו לפרוש ותירץ ר"ת דא"כ איתא דמחמת צווי הקב"ה פירש ולא מדעתו היאך היה מערער אהרן ומרים דכתיב ותדבר מרים ואהרן במשה אלא ודאי מתחלה פירש ממנה לגמרי משה מדעתו ואע"ג דהסכים הקב"ה על ידו מ"מ נתרעמו עליו לפי שאילו לא פירש מדעתו לא היה הקב"ה מסכים דבדרך *שאדם הולך בה מוליכין אותו שהרי לאהרן ומרים לא אמר לפרוש אע"ג שגם עמהם היה מדבר ומיהו קשה דמשמע במדרש שלא ידעו זמן גדול שפירש ממנה גבי אלדד ומידד שהיו מתנבאים שאמרה מרים אשרי נשותיהן של אלו שנתמעט בעליהן פרנסין על הציבור אמרה לצפורה אוי להם לנשותיהם של אלו שמיום שנתייחדה שכינה עם אחיך פירש ממני מיד ותדבר מרים ואהרן במשה משמע שלא ידעו קודם לכן וכי לא ידעו הא דכתיב ואתה פה עמוד עמדי ואור"ת דודאי ידעו אבל היו סבורין שפירש ע"פ הדבור עד שאמרה להם צפורה שמדעתו פירש ממנה מתחלה:

ומה פסח כו'. אין זה ק"ו *גמור דהם מומר אסור בפסח שהוא קרבן מ"מ לא היה לו למעט מליתן להם התורה ולהחזירם בתשובה:

קשיא לרבנן. פי' למה שפירש רבא לעיל דבקביעא דירחא פליגי:

רבא אם היה בית אפל מותר. ואמר רבה (ואיתמר)[ואיתימא]רב פפא ת"ח המאפל בטליתו מותר ומקשינן כי מכדי פרישה עבידא אליבא דר' יוסי ור' ישמעאל ור"ע מארבעה ואליבא דר' אלעזר בן עזריה ורבנן מן חמשה. ולכולהו כל אשה ששמשה קודם הפרשה אם פלטה שכבת זרע בלילי שבת טהורה היא תישרי שכינה מליליא דשבתא אמאי איתאחרא עד לצפרא. ופרקינן א"ר יצחק לא מראש בסתר דברתי בן עלתה במחשבה למהוה ביממא והדר אקשינן. אם כן למה לי דעבד פרישה אליבא דר' ישמעאל ור"ע מצפרא ארבעה לר"ע תשמש כולא יומא דארבעה. והרי חמש עונות עד צפרא דשבתא ולר' ישמעאל תשמש עד צפרא דחמשא דהא איכא עד צפרא דשבתא ד' עונות כהלכתן מכלל ג' ימים. ופרקינן דא"ר יצחק א"כ יאמרו הללו הולכין לבית הטבילה והללו הולכין לקבל התורה. ואילין שאומרים עליהן הולכין לבית הטבילה אינון נשים שפלטו שכבת זרע בלילי שבת שאילו לא פירשו ביום רביעי הות מיטמא מיניה שפולטת וצריכ' למיטבל לצפרא דשבתא. ואיכא בהא מילתא טוניא ולא שפיר שהללו ילכו לקבל תורה והללו ילכו לבית הטבילה. ואיכא מן דגרסי בהדין קושיא דלעילא נמי. ולר' אלעזר בן עזריה תשמש ביסמא דחמשה. ולא צריכה מילתא להכין דר' אלעזר בן עזריה לא איכפת ליה (שמשה) אם [תשמש]בחמש' עד קרוב לשקיעת החמה אם לאו ולא צריך אלא משהו מן חמשה ולולי יומא דמעלי[שבתא]ומשהו מן שבתא דהוא יום שלישי ומקשינן והא טבולי יום נינהו. ומפרקינן ראויה תורה להינתן לטבולי יום. ואיכא דמקדמי ונרסי ליה להאי קושיא ולהאי פירוקא מבתר אוקימתא דמילי דר' ישמעאל ור' עקיבא כר' יוסי ואיכא דגרסי ליה הכא ואית ליה תרין אנפי חד דהויא קושיא על ר"ע דאמר במקצת יומא(דחמש')[דארבעה] עבד להו פרישא וכל אשה שפלטה ש"ז בלילי שבת עד שמשלימין כשיעור הזה מה שיצא מיום חמישי טמאה היא. וכיון שאפשר על דעתא דר"ע שיש אשה שפולט' וטמאה בלילי שבת הרי היא צריכה הערב שמש וכל נשים שהיה להן כן טבולי יום אינון. ועוד אית ליה להאי קושיא אנפא אחרינא כי אמרי' לר' ישמעאל ור"ע למה לי למיעבד להו פרישה דמטיא עד בי שמשא. ליעביד להו פרישה דלא מטיא אלא עד צפרא דשבתא. ופרקינן א"ר יצחק יאמרו הללו הולכין לבית הטבילה והללו הולכין לקבל תורה. ואקשינן למה ליה לר' יצחק לפרוקי כי הדין פירוקא הא טבולי יום נינהו או הות פרישתן עד צפרא דשבתא ואהדרינן אעפ"כ ראויין הוו לקבל התורה והלכך צריכינן לפרוקא דר' יצחק ואע"ג דהאי דקאמרי' והא טבולי יום נינהו משנינן אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין תרוייהו דניתנת תורה לטבולי יום מוכחא מלתא דעל נשי קאי ולא בגברי אימיר. הוא כי דסדרנא לשמעתא מפרש בתלמוד א"י שמעתא. א"ר יוחנן טבולי יום קבלו ישראל את התורה. הדא דאת אמר בנשים אבל אנשים כבר פחדו מ"ט וקדשתם היום ומחר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' ישמעאל ור"ע אבל חכ"א ג' עונות שלימות בעינן וכן הלכה. ושכבת זרע שפרשה מלאיש כ"ז שהיא [לחה] טמאה ואפי' פלט אותה [טימים הרבה]. וכי תניא פרש לש"ז שהסריחה דפרשה מן האשה אבל בפרשה מן האיש טמאה כל זמן שהיא ליחה והיכי דמי אפי' הבא על הזוכר אם פלט הזוכר את שכבת זרעו כ"ז שהיא ליחה טמאה ומנא לן מדקא מיבעיא ליה לרב פפא ש"ז במעי בהמה מהו וקא מסתפקא משום דלית לה פרוזדור. דאלמא פרוזדור דאשה הוא דמסרחא ואם פלטתה אחר ג' עונות שלימות טהורה ובהמה דלית לה פרוזדור מספקא מלתא משום דלא איפשטא ועבדינן לחומרא אבל אכר דלית ליה פרוזדור לא מסרחא ש"ז במעיו ופשיטא דטמאה. ובמעי נכרית אף אינון חביל גופייהו כישראלי' כד פלטה לה אחר ג' טהורה. ת"ר בששה לחודש נתנו עשר דברות לישראל ר' יוסי אומר בשבעה בו אמר רבה דכ"ע בר"ח סיון באו מדבר סיני וביום שבת נתנו עשר דברות ובקביעא דסיון פליגי רבנן סברי בתרי בשבא אקבע סיון דההיא שתא ושבת ששה בו ור' יוסי סבר בחד בשבא אקבע ושבת שבעה בו ורבנן דסברי בתרין בשבא הוה קביעיה ומפורש בתורה דההוא יומא שחנו במדבר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר ומשה עלה אל האלהים ואמר ליה למימר לישראל אתם ראיתם וגו' וקאמרי' רבנן דההוא יומא לא אמר להו משה לישראל מידי משום חולשא דאורחא ופרחה בשלישי אמר להו האי מימרא ויבא משה. וגו' ברביעי עבד להו הגבלה דקאמר והגבלת את העם וגו' ואע"ג דכתיבה בתר הפרשה קבלה היא דהיא הות תחלה. בחמישי

עבד

יבמות סב. [פי' אדר"נ פ"ב ושם עוד אחד]

ב"ב יד: יבמות סב. מנחות נט:

[חגיגה יד.]

[תרגום של בני מחכיל את עמם שום לעגה מרה כגידין ערוך ערך גד]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמרה תורה וכו' ישראל מנשותיהן: (ג) ד"ה הא אמרן וכו' א"ל ומשה אמר להן:

גליון הש"ס

גמ' ואמר ר"ל יישר. ... כמו ישר וכח ... במקום ... (ישעיה מ') כמו ישרו חמוץ:

ר' יוסי: (ג' סיון)
- ג' ימי פרישה
- ר"ח ביום א'

רבנן: (ו' סיון)
- ב' ימי פרישה
- ר"ח ביום ב'

מבנה
הגבלות מח'
ר' יוסי ורבנן
במתי צריך פרישה

מבנה
קושיות על ר' יוסי
קושיות על רבנן
נושא מבנה

ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו